

לדרכי העיון במשנת אדוני אבי מורי ורבי הרב זכר צדיק לברכה

א. "ראשית חקמה יראת ד'".² הגישה - במלא כבוד הראש של העמקת העיון וחדת הקדש, מתוך ידיעה, שבאים לעסק בבברי תורה, בדברי אלהים חיים, בהמשך המבוע החי של גלוי רוחו על ידי חכמי אמוני עם קרובו. היראה והחקמה בכל יסודיותן - השלמתן ההדדית הכרחית היא כאן, כמו שאר דרכי קנינה של תורה וארחותיה, שלמדנו רבותינו זכרונם לברכה בפרקים. היראה כוללת יראת חכמים³ ויראת חטא, והחקמה כוללת דעת ד' ואור השכלתו, ושתיקה יחד, לפי ערך ידיעת התורה, האדם והעולם, משכללות את העו והאמץ, הפרור והטהר, לתפיסת הדברים הנכונה.

תצג

ביה, עה"ק יפו ת"ו, י"ט שבט תרע"ג.

אחד מבני עליה, הרב החכם המרומם, אוצר חסדו, מר א. ד"ר קמינקא נ"י.

עתרת שלוי וברכה,

ראיתי ונהרתי, ביפעת ספרו השירי "צהרים". אשר הואיל הדרת כבודו לכבדני בו, ומשנה שמחה שמחתי להבחין מדבריו ב"יד' פר"ג, כי יקרו לו הגיונותי. והידיעה הזאת שאיש כמוני, שמקורות מחשבותיו מפכים הם רק מאהלי שם, מבארה של תורה בהגיגה הפומביים והטמירים, ויכלו דבריו לקחת גם את לב חושב מחשבות, אשר העולם הרחב של יפת נגלה לפניו בהמון שלל צבעיו, תוסיף לחזק את רוחי ולאמץ את השקפתי, כי יש כח רב בספרות מקורית שלנו לאגד אלינו את כל הפזורים, אשר נפוצו מאתנו, בעטיה של יפפתו של יפת. שהתפרצה בפתע בשטף של זרם לתוך חוגנו. ומאד אשמח אם יכבדני כבוד הדרתו ביתר ספריו הנכבדים, ביחוד הכתובים עברית, למען אדע למצות את ערך מלותיו, הנראות לי בעשרון, ביחוד פרטיות.

מדי דברי אעיר את כבודו, כי לבית התלמוד-תורה "שערי תורה" פה, יש גם בית מלאכה, שנוסד בהסכמתי וסיועי, ואולי ראוי לתקן זה בהערה בהרצאתו הנכבדה, להעמיד את הרואים את דבריו על האמת הממשית.

ברוגשי כבוד וברכה נאדרת מקודש⁵.

חן אברהם יצחק הכהן קוק הנ"ל

(לדרכי העיון)

ג. הקבלות והשוואות בין העניינים והלשונות הנאמרים ונלמדים כאן, לבין עניינים ולשונות של דברי מדע, ספרות ושירה של חל, גם להתאמה וגם להתנגדות שביניהם, הן של גויים והן של אנשים מישראל, יש לצמצם בהן ולהעמיד על הפחות שבשעורים. הכנסה זו של חלון - ואין צריך לאמר של פסולין וטמאין, - לשם איזו כונה שהיא, ואפלו בהזכרת שם ורמיזה בעלמא, בעזרת ההקנה הזאת של חכמת הקדש, מחשבתה ושירתה, מדעה וספרותה, יש בה סכנה של סתירה לא בלבד אל היחס הנפשי הדרוש להקשבת ההבנה האמתית של הדברים, אלא - יתר על כן מצד תסבכת ההתנגשות הרוחנית של מין בשאינו מינו - אף אל בהירות ההבנה, העמקת עיונה והישרת ברוחה, כשהיא לעצמה. ההגדרה של "בעל השמועות"⁹, העומד בעצמו לפנינו בחוגנו, "שמקורות מחשבותיו מפכים רק מאהלי שם, מבארה של תורה בהגיגה הפומביים והטמירים"¹⁰, היא הנאמנת והמחייבת את הזקה הראויה לתפיסת ענייניו ולשונותיו אלו והבנתם הנכונה. גם בזה חל אותו הקלל הגדול של חכמינו זכרונם לברכה: באותה מדה נכונה, שהקבלות והשוואות אלו באות לצורך ישיר של הבנת דברי קדשנו אלה בעצמם, בתכנם ובמלולם, והן נמשכות כאלו מתוך גופם של הדברים, הרי המצוה לשמע דברי חכמים¹¹, להקשיבם ולהסבירם, היא מגנה ויוצרת את העמדה הרצויה ומאצילה הוד-קדש גם על אותם הדברים האחרים המצטרפים אליה, מעלה אותם ומכשירה את שיכותם האמתית פנימה. אמנם יש ויש שאין המדה הזאת, של צורך עצמי ישיר זה ביחס החל והקדש, החוץ והפנים, נתנת להקבע בדייק מברר, והרי היא בבחינת דבר-המסור-ללב, שעליו נאמר: "ויראת"¹². והיראה הטהורה היא מגלה את אור החקמה, את יתרון הבינה ואת מרחב הדעת, ו"העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה"¹³, וסוף כבודה מכח עצמה ואפיה העליון להופיע בהקרנתה¹⁴ גם על כל ששחי האדם, העולם, המדע, התרבות, החיים, לכו

ברורי גוניהם.

9. ירושלמי שבת א, ב. קידושין א, ז.

10. אגרות-הראי"ה חלק ב, אגרת תצג, עמ' קלב.

11. יבמות כ, קידושין ג. בבא-בתרא מת. סנהדרין נג: חולין קו.

12. קידושין לב: בבא-מציעא נח:

13. אבות ו, א.

(לגביעבור ישיאל ב)